วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก

Analyzing the Ethical Principles that Appear in the Cūlasetthi Jataka

พระครูวิจิตรสังฆการ (สุทัศวัฒน์ จรณเมธี)
Phrakhu Vijitsangkhakarn (Sutatwat Jaranametee)
คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding Author, E-mail: kriangmcu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของจูฬเสฏฐิชาดก 2) ศึกษาหลักจริยศาสตร์ และ 3) วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

1. จูฬเสฏฐิชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าและพระจุลลปันถกเถระ แม้ชื่อชาดกจะมาจากพระโพธิสัตว์ แต่บทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องเป็นของจูฬันเตวาสิก (อดีตชาติของพระจุลลปันถก) เนื่องจากชาดกนี้ตรัสขึ้นเพื่อปรารภพระจุลลปันถกในชาติปัจจุบัน ซึ่งมีเนื้อหาเหมือนกันทั้งในขุททกนิกาย ชาดก และธรรมบท

2. หลักจริยศาสตร์ เป็นการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ และเป็นแนวทางตัดสินความประพฤติ เช่น ถูก-ผิด ดี-ไม่ดี โดยมีแนวคิดสำคัญ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีประโยชน์นิยม เน้นผลของการกระทำ จริยศาสตร์เชิงกรณียธรรมของคานต์เน้นหน้าที่ไม่เน้นผล และจริยศาสตร์สัมพัทธนิยม พิจารณาคุณค่าทางศีลธรรมตามบริบท

3. การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดก พบว่ามีคุณค่าทั้งในระดับปัจเจกและสังคม โดยแสดงแนวทางการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายและความดีสูงสุด สะท้อนหลักจริยศาสตร์ที่เน้นความเพียร ความกตัญญู และการใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม

คำสำคัญ: จริยศาสตร์, จูฬเสฏฐิชาดก

Abstract

This research aims to 1) study the origins of the Cullasetthijataka, 2) study ethical principles, and 3) analyze the ethical principles that appear in the Cullasetthijataka, using documentary research methodology.

ได้รับบทความ: 27 สิงหาคม 2568; **แก้ไขบทความ:** 17 กันยายน 2568; **ตอบรับตีพิมพ์:** 19 กันยายน 2568
Received: August 27, 2025; **Revised:** September 17, 2025; **Accepted:** September 19, 2025

The research results found that:

1. The Cullasetthijataka is a story from the past lives of the Buddha and Venerable Cullathapanthaka. Although the name of the Jataka comes from the Bodhisattva, the important role in advancing the story belongs to Cullantavasika (the past life of Cullathapanthaka), as this Jataka was spoken to reference Cullathapanthaka in his present life. The content is identical across the Khuddaka Nikaya, the Jataka, and the Dhammapada.

2. Ethics is the pursuit of the highest good in human life and serves as guidelines for judging conduct, such as right-wrong and good-bad. There are three important theoretical approaches: Utilitarianism, which emphasizes the consequences of actions; Kant's deontological ethics, which emphasizes duty rather than outcomes; and relativistic ethics, which considers moral values according to context.

3. The analysis of ethical principles in the Cullasetthijataka reveals values at both individual and social levels, showing ways of life that lead to achieving goals and the highest good. It reflects ethical principles that emphasize diligence, gratitude, and the use of wisdom in leading a moral life.

Keywords: Ethics, Cũlasetthijãtaka

1. บทนำ

จูฬเสฏฐิชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระจุลลปันถก สาเหตุที่พระพุทธเจ้าตรัสชาดกเรื่องนี้ เนื่องจากพระภิกษุได้สนทนากันถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ทรงทำให้พระจุลลปันถกเถระบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ซึ่งก่อนหน้านั้นท่านเป็นผู้มีปัญญาทึบมาก ฉะนั้น เนื้อหาทั้งหมดของอรรถกถาจูฬเสฏฐิชาดก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ขุ.ชา.เอก.อ. (ไทย) 3/1/183-196) ในเบื้องต้นจึงแสดงประวัติของพระจุลลปันถกเถระเช่นเดียวกับอรรถกถาธรรมบทตอนที่กล่าวถึงประวัติของพระจุลลปันถก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/1/ 323-344)

จูฬเสฏฐิชาดก คือ ชาดกที่ว่าด้วยเรื่องของจูฬเศรษฐี ซึ่งเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าและพระจูฬปันถก โดยกล่าวถึงการใช้ปัญญาสร้างฐานะทางเศรษฐกิจโดยเริ่มจากศูนย์ เป็นชาดกที่มีความสำคัญในฐานะเป็นแบบอย่างของการสร้างฐานะที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม จูฬเสฏฐิชาดก พบว่าชื่อเรื่องใช้ชื่อของพระโพธิสัตว์มาตั้งชื่อ ส่วนหลักจริยศาสตร์และแบบอย่างในการสร้างฐานะและการดำเนินชีวิต ตลอดจนบทบาทที่โดดเด่นของตัวละครในชาดกเรื่องนี้กลับเป็นของจูฬันเตวาสิก ซึ่งเป็นอดีตชาติพระจุลลปันถก ทั้งนี้

เป็นเพราะว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสชาดกเรื่องนี้โดยปรารภพระจุลลปันถกเถระ โดยเรื่องราวในชาติปัจจุบันของพระจุลลปันถกเถระมีเนื้อหาเหมือนกันทั้งในคัมภีร์ขุททกนิกาย ชาดกและขุททกนิกาย ธรรมบท ส่วนเรื่องราวในอดีตชาติแสดงรายละเอียดไว้ต่างกัน หลักจริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดก มีหลักจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิต หลักจริยศาสตร์ดังกล่าวเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทำให้มีชีวิตที่ดีตามหลักจริยศาสตร์

จริยศาสตร์มุ่งการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหากฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไหนถูก ไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสภาพของค่าทางศีลธรรม (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, 2550, หน้า 3) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามขอบเขตของการศึกษาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า จริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับ “คุณค่า” การกระทำของมนุษย์ (Value in human conduct) โดยมีเหตุผลเป็นพื้นฐานในการโต้แย้ง อีกนัยหนึ่ง จริยศาสตร์ คือวิชาที่ใช้วิธีการทางปรัชญา (การใช้เหตุผล) ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมารศึกษาเรื่องคุณค่าทางจริยศาสตร์อันเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรม หรือการกระทำของมนุษย์นั้น สามารถพิจารณาตามขอบเขตของจริยศาสตร์ที่พยายามศึกษาหาคำตอบใน 3 ประเด็นนี้ คือ 1) คุณค่าการกระทำของมนุษย์ (The analysis of conduct such as ought, should, duty, moral rules, right, wrong, obligation, responsibility, ect. ...) เป็นการศึกษาความหมายของค่าทางจริยธรรม อันได้แก่ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร และศึกษาบ่อเกิดของค่าทางจริยธรรมที่เรียกว่าอภิจริยศาสตร์ (Metaethics) ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้พูดถึงธรรมชาติของค่าทางจริยธรรม คือการศึกษาว่าคุณค่ามาจากไหนและมีความสำคัญอย่างไรคุณค่าการกระทำ ความประพฤติ พฤติกรรมของมนุษย์ที่ดีชั่ว ถูกผิด ควรไม่ควรเป็นแบบใด

ดีชั่ว ถูกผิดคืออะไร สามารถนิยามได้หรือไม่ ถ้านิยามได้จะนิยามว่าอย่างไร ความดี ความชั่วมี อยู่จริงหรือเป็นเพียงกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม และถ้าหากความดีชั่ว ถูกผิดมีอยู่จริงแล้วมีลักษณะเป็นอย่างไร 2) เกณฑ์ตัดสินคุณค่าการกระทำของมนุษย์ (The inquiry into the nature of morality or moral acts) เป็นการศึกษาหลักหรือมาตรการที่ใช้ตัดสินพฤติกรรม หรือการกระทำอย่างหนึ่งว่าดีชั่ว ถูกผิด อีกนัยหนึ่งคือ เป็นการศึกษาว่า เมื่อคน ๆ หนึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะใช้หลักหรือมาตรการอะไรมาตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด และมีเหตุผลอย่างไรที่ใช้หลัก หรือมาตรการนั้นมาตัดสิน อีกทั้งมนุษย์นำสิ่งใดมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความถูก ความผิด หากมิได้เอาความรู้สึกส่วนตัว กฎหมาย จารีต ประเพณี หรือความเชื่อมาตัดสิน แล้วมีเหตุผลอะไรมาเป็นมาตรฐานรองรับในการตัดสินในเรื่องนั้น ๆ ว่าดีชั่ว ถูกผิด และมีเกณฑ์ตัดสินคุณค่าที่แน่นอนตายตัวหรือไม่ 3) อุดมคติหรือเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (The search for the morally good life) คือการศึกษาว่า ชีวิตมนุษย์เกิดมาเพื่ออะไร ชีวิตที่ดีหรือชีวิตที่ประเสริฐที่มนุษย์ควรแสวงหาควร

เป็นชีวิตแบบใด มนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างไรจึงคุ้มค่าของการเกิดมาเป็นมนุษย์ อะไรคือความดีสูงสุดซึ่งมนุษย์ควรประพฤติปฏิบัติ หรืออุดมคติอันสูงสุดของมนุษย์ควรเป็นเช่นไร และมนุษย์ควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะบรรลุถึงอุดมการณ์นั้นได้

จากความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการศึกษาจูฬเสฏฐิชาดกในเชิงจริยศาสตร์ ซึ่งจริยศาสตร์จะแตกต่างกับศาสนา "ศาสนา" เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกับจริยศาสตร์ กล่าวคือ ศาสนาทุกศาสนาย่อมกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับ "จริยศาสตร์"แต่อย่างไร ก็ตามยังมีความแตกต่างกันอยู่ตรงที่ ศาสนาทุกศาสนาจะมีคำตอบเป็นสากลและชัดเจนว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์คือ อะไร ยกตัวอย่างเช่น ศาสนาคริสต์ กล่าวถึง พระเจ้า คือจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตคริสตศาสนิกชน ซึ่งลักษณะคำสอนของศาสนาคริสต์มีลักษณะเป็นคำสั่งของพระเจ้า และเป็นกฎหมายนิรันดรที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ที่กล่าวถึงการกระทำอันเป็นข้อห้ามและการกระทำที่คริสต์เตียนพึงปฏิบัติ พิจารณาได้จากบัญญัติสิบประการ (Ten Commandment) อาจกล่าวได้ว่า "ศาสนา" เป็นเรื่องของการสอนให้คนกระทำความดี และห้ามปรามมิให้คนประพฤติชั่ว ในขณะที่ "จริยศาสตร์" ไม่ใช่การสอนที่ตายตัวว่าอะไรดีชั่ว ถูกผิด แต่เป็นเพียงการเสนอความคิดเห็น วิเคราะห์หลักความประพฤติ ให้หลักการโต้แย้งและแสดงเผตุผลอย่างกว้าง ๆ ในเรื่องการกระทำของมนุษย์ในเชิงของปรัชญา "ศาสนา" ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อและความศรัทธาเป็นองค์ประกอบ อีกทั้งมีคำสอนจากศาสดาที่แน่นอนตายตัว ซึ่งศาสนิกชนต้องมีความเชื่อและปฏิบัติตามได้ แต่ "จริยศาสตร์" ซึ่งเป็นเรื่องของการโต้แย้งและแสดงเหตุผล (Argument/Reasoning) ดังนั้น คำตอบที่ได้นั้นจึงไม่ตายตัวหรือเป็นมาตรฐานแน่นอน หากแต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาในกรอบจริยศาสตร์ 2 ประเด็นคือ หลักจริยศาสตร์การดำเนินชีวิตในจูฬเสฏฐิชาดก และคุณค่าเชิงจริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดก หากมีการศึกษาในเชิงจริยศาสตร์จะสามารถทำให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เป็นชีวิตที่ดีและบรรลุเป้าหมายเกิดความสุขแก่ตนเองและสังคมได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของจูฬเสฏฐิชาดก
2. เพื่อศึกษาหลักจริยศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบโจทย์การวิจัยให้ครอบคลุมทั้ง 3 วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีค้นคว้าข้อมูล ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ 1) ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) รวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ภาษาบาลีและภาษาไทย 2) รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก 2) วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก

3.4 นำเสนอจูฬเสฏฐิชาดกในเชิงจริยศาสตร์

3.5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ความเป็นมาของจูฬเสฏฐิชาดก จูฬเสฏฐิชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระจุลลปันถก สาเหตุที่พระพุทธเจ้าตรัสชาดกเรื่องนี้ เนื่องจากพระภิกษุได้สนทนากันถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ทรงทำให้พระจุลลปันถกเถระบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ จูฬเสฏฐิชาดกเป็นหนึ่งในพระชาดก 547 เรื่องที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ชาดกของพระไตรปิฎก สาขาขุททกนิกาย ชาดกนี้จัดอยู่ในหมวดเอกนิบาต ซึ่งเป็นกลุ่มชาดกที่มีความยาวสั้นและเรื่องราวไม่ซับซ้อน แต่สื่อความหมายเชิงศีลธรรมและจริยธรรมได้อย่างชัดเจน "จูฬเสฏฐิ" มาจากภาษาบาลี โดย "จูฬ" หมายถึง เล็ก หรือ น้อย และ "เสฏฐิ" หมายถึง เศรษฐี หรือคนร่ำรวย รวมแล้วหมายถึง "เศรษฐีเล็ก" หรือ "เศรษฐีน้อย" ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของตัวละครหลักในเรื่อง บพระพุทธเจ้าได้ตรัสชาดกเรื่องนี้ในโอกาสที่ทรงปรารภถึงพระจุลลปันถกเถระ ซึ่งเป็นพระอรหันต์รูปหนึ่งที่มีเรื่องราวน่าสนใจในการบรรลุธรรม เรื่องราวของพระจุลลปันถกในชาติปัจจุบันปรากฏทั้งในคัมภีร์ชาดกและคัมภีร์ธรรมบท โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกัน พระจุลลปันถกในอดีตเป็นผู้ที่มีปัญญาด้อย ไม่สามารถท่องจำคาถาธรรมได้ แต่ด้วยความเพียรพยายามและการได้รับคำแนะนำจากพระพุทธเจ้า ท้ายที่สุดก็สามารถบรรลุความเป็นพระอรหันต์ได้ แม้ว่าชาดกจะใช้ชื่อ "จูฬเสฏฐิ" ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้า แต่ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญและเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมกลับเป็น "จูฬันเตวาสิก" ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระจุลลปันถกเถระ จูฬันเตวาสิกในเรื่องเป็นชายหนุ่ม

ที่มาจากครอบครัวยากจน แต่มีความมุ่งมั่นและขยันขันแข็งในการทำมาหากิน เขาเริ่มต้นจากการเก็บเศษไม้มาขาย แล้วค่อย ๆ สะสมทรัพย์สิน จนในที่สุดก็กลายเป็นเศรษฐีที่มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องจากสังคม พระพุทธเจ้าทรงใช้ชาดกเรื่องนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักการสำคัญหลายประการ ความสำคัญของความเพียร การที่จูฬันเตวาสิกสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตจากความยากจนไปสู่ความร่ำรวยด้วยความขยันหมั่นเพียร แสดงให้เห็นว่าความพยายามย่อมนำมาซึ่งผลสำเร็จ การใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต จูฬันเตวาสิกไม่เพียงแต่ทำงานหนัก แต่ยังใช้สติปัญญาในการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบคุณค่าของความสุจริต ความสำเร็จของเขาไม่ได้มาจากการโกงหรือหลอกลวง แต่มาจากการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต

4.2 หลักจริยศาสตร์ จริยศาสตร์ (Ethics) เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความดี ความชั่ว และความถูกผิดในพฤติกรรมของมนุษย์ จริยศาสตร์มุ่งแสวงหาหลักเกณฑ์และหลักการที่ใช้ในการตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี รวมทั้งการกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุถึงความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์องค์ประกอบหลักของจริยศาสตร์ ค่านิยมทางศีลธรรม คือสิ่งที่สังคมหรือบุคคลยึดถือว่ามีความสำคัญและควรค่าแก่การปฏิบัติ เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสม หลักการทางศีลธรรม เป็นกฎเกณฑ์หรือแนวทางที่ใช้ในการตัดสินใจและปฏิบัติตน เช่น หลักการไม่ทำร้ายผู้อื่น หลักการเคารพในความเป็นมนุษย์ หลักการรับผิดชอบต่อสังคมทฤษฎีจริยศาสตร์หลัก จริยศาสตร์เชิงประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เน้นการพิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำ โดยถือว่าการกระทำใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขสูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุดคือการกระทำที่ถูกต้อง จริยศาสตร์เชิงหน้าที่ (Deontological Ethics) ของอิมมานูเอล คานต์ เน้นที่หน้าที่และเจตนาของผู้กระทำ มากกว่าผลลัพธ์ ถือว่ามีหน้าที่ทางศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติตาม จริยศาสตร์เชิงคุณธรรม (Virtue Ethics) เน้นการพัฒนานิสัยและคุณลักษณะที่ดีของบุคคล เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความอดทน บทบาทในสังคมปัจจุบัน จริยศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นในด้านธุรกิจ การแพทย์ เทคโนโลยี การเมือง และสิ่งแวดล้อม จริยศาสตร์ช่วยให้เรามีแนวทางในการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

4.3 วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก จริยศาสตร์ของจูฬเศรษฐีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแรงบันดาลใจ ผลักดันให้จูฬันเตวาสิกเกิดความศรัทธาและความเพียรพยายามอุตสาหะ จนสามารถสร้างฐานะให้ร่ำรวยจากหนูตายเพียงตัวเดียวได้ หลักจริยศาสตร์ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีอยู่ในตัวของพระโพธิสัตว์ได้ค่อนข้างชัดเจนโดยนำมา คือ บารมี 10 พรหมวิหาร 4 และความเป็นกัลยาณมิตร จูฬเสฏฐิชาดกเป็นเรื่องเล่าที่มีคุณค่าทาง

จริยศาสตร์สูง โดยนำเสนอหลักการดำเนินชีวิตผ่านตัวละครจูพันเตวาสิก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาตนเองจากผู้มีฐานะต่ำไปสู่การเป็นเศรษฐีที่เป็นที่เคารพนับถือ ได้แก่ หลักจริยศาสตร์เชิงบุคคล ความอุตสาหะและขยันหมั่นเพียร เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ปรากฏชัดเจนในชาดก จูพันเตวาสิกไม่ยอมจำนนต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก แต่ใช้ความพยายามและความตั้งใจในการทำงานเพื่อสร้างความมั่งคั่งด้วยวิธีที่สุจริต การที่เขาเริ่มต้นจากการเก็บเศษไม้มาขาย แล้วค่อย ๆ สะสมทุนทรัพย์ สะท้อนถึงหลักการทำงานอย่างมีระบบและมีเป้าหมาย ความสุจริตและซื่อสัตย์ ในการประกอบธุรกิจเป็นอีกหลักการสำคัญ จูพันเตวาสิกไม่เลือกวิธีการที่ผิดศีลธรรมในการหาเลี้ยงชีพ แต่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความเป็นธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เขาได้รับความไว้วางใจจากผู้คนในสังคม

หลักจริยศาสตร์เชิงสังคม การแบ่งปันและให้ทาน แม้ว่าจูพันเตวาสิกจะมีฐานะยากจน แต่เขายังคงมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละ เมื่อได้รับความสำเร็จแล้ว เขาก็ไม่ลืมที่จะแบ่งปันความดีกับผู้อื่น หลักการนี้สะท้อนถึงจริยธรรมทางพุทธศาสนาที่เน้นความเมื่อไหร่กิจและการช่วยเหลือผู้อื่น ความเคารพและกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ จูพันเตวาสิกแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์หรือผู้ที่มีส่วนช่วยในความสำเร็จของเขา หลักจริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดกยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการประกอบอาชีพและการสร้างความสัมพันธ์ในสังคม หลักการทำงานอย่างซื่อสัตย์ ความอุตสาหะ และการแบ่งปันความสำเร็จ ล้วนเป็นคุณค่าที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก จากผลการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์ มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดกมีความสอดคล้องและสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน เริ่มตั้งแต่แนวคิดเรื่องเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา จริยศาสตร์และการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันและธุรกิจ ซึ่งสาระสำคัญในงานวิจัยเหล่านี้ช่วยเสริมให้ผลการศึกษาจูฬเสฏฐิชาดกมีความน่าเชื่อถือและสามารถเชื่อมโยงกับแนวทางปฏิบัติจริงในสังคมปัจจุบันได้อย่างลงตัว

แนวคิดเรื่องเศรษฐีในพระพุทธศาสนาโดยพระธรรมโกศาจารย์ที่กล่าวว่า เศรษฐีไม่ใช่ผู้ที่ร่ำรวยเพียงเพื่อความมั่งคั่งส่วนตัว แต่ต้องมีการให้ทานและกลับคืนสู่สังคม ผ่านการมีโรงทานหรือการช่วยเหลือผู้อื่น ตรงกับภาพลักษณ์ของจูพันเตวาสิกในจูฬเสฏฐิชาดกที่ถึงแม้จะเริ่มต้นจากความยากจน แต่สามารถสร้างฐานะได้ด้วยความอุตสาหะและความซื่อสัตย์ และเมื่อมั่งคั่งแล้วก็ยังมีการแบ่งปันความดีให้แก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเป็นเศรษฐีที่มีคุณธรรม ไม่ใช่แค่กอบโกยทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ พระธรรมปิฎกยัง

เน้นถึงสัมมาอาชีวะที่หมายถึงวิถีชีวิตที่ถูกต้อง จริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของตัวละครหลักที่แสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายามและความสุจริตในการทำมาหากิน ผลงานวิจัยตัวอย่างนี้จึงเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในเชิงปฏิบัติ

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548) ได้เน้นย้ำว่า เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงการแสวงหาความมั่งคั่ง แต่เป็นวิถีที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นมนุษย์ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับเรื่องราวของจูฬเสฏฐิชาดกที่จูฬันเตวาสิกใช้ความเพียรและปัญญาปรับปรุงชีวิตและสร้างฐานะอย่างยั่งยืน โดยไม่ละทิ้งคุณธรรมและการแบ่งปันให้สังคมได้รับประโยชน์ร่วมด้วย นอกจากนี้ การที่พระพุทธเจ้าเลือกใช้ชาดกเรื่องนี้เพื่อเน้นย้ำถึงคุณค่าของความพยายามและความซื่อสัตย์ ก็สอดคล้องกับแนวคิดเชิง holistic view ที่พระพรหมคุณาภรณ์กล่าวในเรื่องการใช้ชีวิตที่ประสานกับความสุขและคุณค่าทางจิตใจควบคู่กับความพอใจในวัตถุนั้นได้อย่างสมดุล

ผลการวิจัยได้วิเคราะห์จริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดกอย่างลึกซึ้ง โดยใช้หลักบารมี 10 พรหมวิหาร 4 และความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติสำคัญในพุทธศาสนา ในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็มีการเน้นถึงจริยธรรมและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามหลักสัมมาอาชีวะและหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ เช่น การแสดงความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเพียร และการคืนกำไรให้แก่สังคม ที่สะท้อนผ่านตัวอย่างและกรณีศึกษาทั้งภาคธุรกิจและชีวิตประจำวัน งานวิจัยของ ชัยเนตร ระวีวรรณ (2555); ศักดิ์ชัย อนันตตรีชัย (2554) ช่วยยืนยันผลลัพธ์เหล่านี้อย่างชัดเจน ซึ่งบ่งชี้ว่าแนวคิดจริยศาสตร์ในจูฬเสฏฐิชาดกไม่ใช่เรื่องราวนิทานเท่านั้น แต่มีความเป็นสากลและสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทปัจจุบันในด้านธุรกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ งานวิจัยอื่น ๆ เช่น ของพระมหาจุลศักดิ์ จิรวฑฺโน (รถน้อย) (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน” และพระวิทยา ญาณสาโร (คุ่มราษฎร) (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล่องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีรพระพุทธศาสนาเถรวาท” ยังแสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและการพัฒนาชีวิตบนพื้นฐานของความพอดี พอมีพอกิน พอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องราวของจูฬันเตวาสิกที่เริ่มจากฐานะน้อยนิดแต่สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและอยู่บนความซื่อสัตย์และความพอประมาณได้อย่างงดงาม ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตตามหลักจริยธรรมที่เหมาะสมสามารถสร้างสรรค์ชีวิตที่มีคุณภาพและความสุขสันติสุขทั้งในระดับปัจเจกและสังคมได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องอย่างครบถ้วนกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแง่ของการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม การสนับสนุนเศรษฐกิจที่ยั่งยืนด้วยจริยธรรม การเน้นความพยายามและความซื่อสัตย์ในอาชีพ รวมทั้งการ

แบ่งปันและคืนกำไรให้แก่ส่วนรวม ทั้งหมดนี้เป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจและจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนและสะท้อนผ่านเรื่องราวในจูฬเสฏฐิชาดก ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นเรื่องราวในอดีตแต่มีคุณค่าและความหมายอย่างยิ่งสำหรับสังคมและธุรกิจในยุคปัจจุบันและอนาคตอย่างแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลในทางวิชาการที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิจัยเรื่องวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก สามารถสรุปได้ 3 ข้อ ดังนี้

1. การส่งเสริมการศึกษาและการอบรมที่เน้นจริยธรรมเชิงพุทธในภาคธุรกิจและสังคมควรจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักจริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา เช่น บารมี 10 พรหมวิหาร 4 และสัมมาอาชีวะ เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพและประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และการแบ่งปันในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความยั่งยืนในสังคมและเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

2. การส่งเสริมการสร้างชุมชนและเครือข่ายกัลยาณมิตรที่สนับสนุนการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมควรสนับสนุนให้มีการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายชุมชนที่เน้นการช่วยเหลือ ส่งเสริมคุณธรรมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองในทางที่ถูกต้อง โดยใช้หลักกัลยาณมิตรเป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้ประกอบอาชีพและประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการในองค์กรธุรกิจหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรบรรจุหลักการจริยศาสตร์เชิงพุทธเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและปรับระบบบริหารจัดการองค์กร โดยเน้นการสร้างความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจัดให้มีการประเมินผลและติดตามการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักธรรม เพื่อสร้างองค์กรที่ยั่งยืนและได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมในระยะยาว

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะทางการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ดังนี้

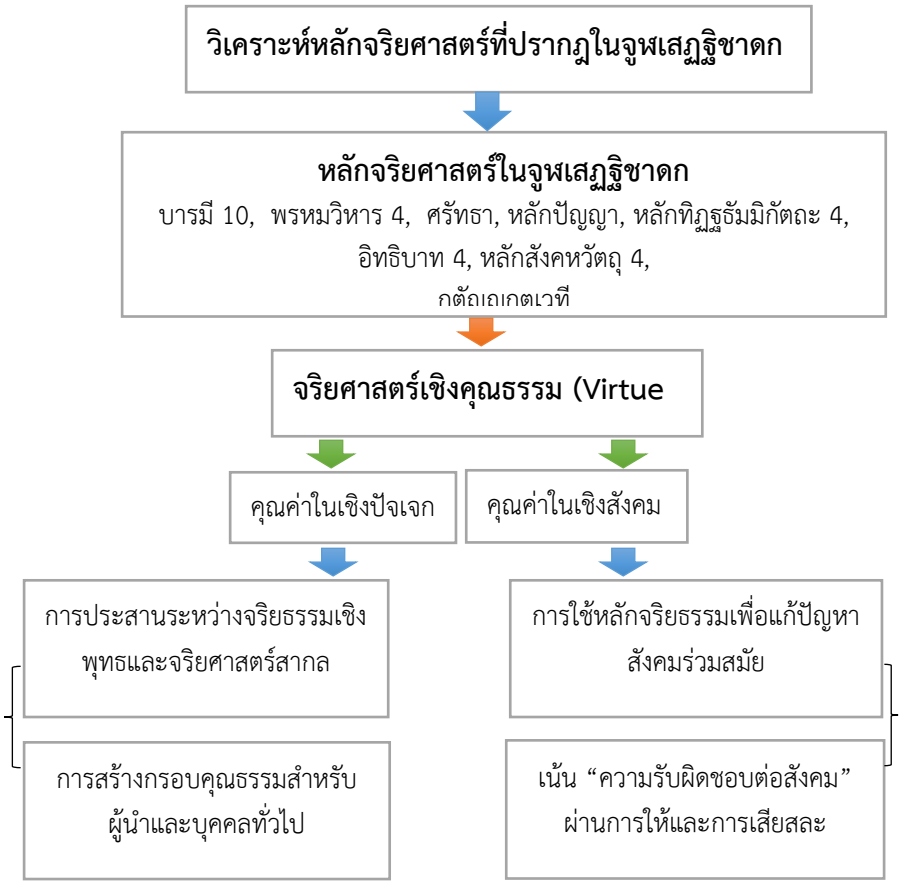
1. ควรมีการทำวิจัยพระสูตรอื่น ๆ ในพระไตรปิฎกเพื่อให้เห็นมุมมองทางจริยศาสตร์และการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยชาดกในเชิงปรัชญาเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงการใช้เหตุผลผ่านตัวละครซึ่งเป็นความน่าสนใจในแง่รูปแบบใหม่

3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์จูฬเสฏฐิชาดกในเชิงปรัชญาครอบคลุมในมิติอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และตรรกศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในจูฬเสฏฐิชาดก สรุปองค์ความรู้ใหม่เป็นแนวคิดทางปรัชญา ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์. (2550). *จริยศาสตร์ Ethics*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัยเนตร ระวีวรรณ. (2555). *การศึกษารูปแบบค้าขายและจัดเก็บภาษี ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดโชพล เหมนาไลย. (2545). *สัมมาอาชีวะในพระไตรปิฎก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2548). *ธัมมิกสังคมนิยม*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ : การใช้หลักพุทธธรรมในการทำธุรกิจ*. แปลและเรียบเรียงโดย พนิตา อังจันทรเพ็ญ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุดจีน). (2554). *ศึกษาแนวทางการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจุลศักดิ์ จิรวฑฺฒโน (รถน้อย). (2547). *แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมโภช จิติญาโณ (ศรีพันธ์). (2535). *ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิทยา ญาณสาโร (คุ่มราษฎร). (2554). ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล่องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร พระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย อนันตตรีชัย. (2554). *จริยศาสตรในการดำเนินธุรกิจของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุมาลี สุขอร่าม. (2554). *การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ กรณีศึกษา : บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.